
Guidelines for civil participation in political decision making

Unofficial translation into Armenian

Lignes directrices relatives à la participation civile aux décisions politiques

Traduction non officielle en arménien

Քաղաքական որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության ուղենիշներ

© Council of Europe [September 2017], original English and French versions

Text originated by, and used with the permission of, the Council of Europe. This unofficial translation is published by arrangement with the Council of Europe, but under the sole responsibility of the translator.

* * * * *

© Conseil de l'Europe [septembre 2017], versions originales en anglais et français

Le texte original provient du Conseil de l'Europe et est utilisé avec l'accord de celui-ci. Cette traduction est réalisée avec l'autorisation du Conseil de l'Europe mais sous l'unique responsabilité du traducteur.

Քաղաքական որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության ուղենիշներ

(Ընդունվել է Նախարարների կոմիտեի կողմից 2017 թվականի-ին Նախարարների տեղակալների ... ժողովում)

Նախարարների կոմիտեն.

Գտնելով, որ քաղաքացիների մասնակցությունը ժողովրդավարության գաղափարի հիմնաքարն է,

Գտնելով, որ ներկայացուցչական ժողովրդավարությունը, որը հենվում է իրենց ներկայացուցիչներին ողջամիտ ժամկետներով ազատ ընտրելու քաղաքացիների իրավունքի վրա, անդամ պետությունների ընդհանուր ժառանգության մի մասն է կազմում,

Գտնելով, որ ուղղակի ժողովրդավարությունը, որը հենվում է ընտրություններում մասնակցելու իրավունքի և համաժողովրդական նախաձեռնություններ և հանրաքվեների պահանջներ նախաձեռնելու և դրանք ստորագրելու իրավունքի վրա, որոշ անդամ պետությունների պատմական մշակույթի մասն է կազմում,

Գտնելով, որ մասնակցային ժողովրդավարությունը, որը հենվում է պետական մարմինների իրավասությունների և պարտականությունների իրականացման կանխորոշման կամ դրանց վրա ազդեցություն գործելու իրավունքի վրա, նպաստում է ներկայացուցչական և ուղղակի ժողովրդավարությանը, և որ քաղաքական որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության իրավունքը պետք է վերապահվի բոլոր անհատներին, հասարակական կազմակերպություններին (ՀԿ) և քաղաքացիական լայն հասարակությանը,

Ընդգծելով, որ, վերջնական առումով, որոշումներ կայացնելու համար պատասխանատու և հաշվետու են պետական մարմինները,

որոնք ժողովրդավարական լեգիտիմություն ունեն նման որոշումներ կայացնելու համար,

Հաշվի առնելով Եվրոպայի խորհրդի փաստաթղթերը, որոնք նպաստում են քաղաքացիական մասնակցության միջավայրի ստեղծմանը, ինչպիսիք են օրինակ՝

- «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիան (ETS թիվ 5) և դրա լրացուցիչ արձանագրությունները,
- «Պաշտոնական փաստաթղթերի հասանելիության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան (CETS թիվ 205),
- «Սոցիալ-քաղաքական որոշումների կայացման գործընթացում կանանց և տղամարդկանց հավասարակշիռ մասնակցության մասին» անդամ պետություններին ուղղված Նախարարների կոմիտեի [Rec\(2003\)3](#) առաջարկությունը
- «Եվրոպայում հասարակական կազմակերպությունների իրավական կարգավիճակի մասին» անդամ պետություններին ուղղված Նախարարների կոմիտեի [CM/Rec\(2007\)14](#) առաջարկությունը,
- Որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության լավագույն գործելակերպերի 2009 թվականի կանոնակարգը,

Հաշվի առնելով, նաև այն փաստաթղթերը, որոնցով սահմանվում է մասնակցության իրավունքը.

- «Տեղական իշխանությանը մասնակցելու իրավունքի մասին» Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիայի լրացուցիչ արձանագրությունը (CETS թիվ 207),
- «Տեղական հասարակական կյանքում քաղաքացիների մասնակցության մասին» անդամ պետություններին ուղղված Նախարարների կոմիտեի [Rec\(2001\)19](#) առաջարկությունը,

Տեղյակ լինելով այն մասին, որ անհրաժեշտ է մեծացնել վստահությունը և արժանահավատությունը մեր ժողովրդավարական հաստատությունների նկատմամբ և վստահ լինելով, որ որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության հնարավորությունների ընդլայնումը այդ նպատակին հասնելու եղանակներից մեկն է,

Խրախուսելով անդամ պետություններին դասեր քաղել մասնակցության միջոցով ձեռք բերված կարծիքներից, տեղեկություններից և փորձագիտությունից և զարգացնել արդյունավետ մասնակցային մշակույթ՝ հենվելով մարդու իրավունքների նկատմամբ հարգանքի, ժողովրդավարության և օրենքի գերակայության վրա,

Ընդունում է սույն ուղենիշները և կոչ է անում անդամ պետություններին առավելագույնս կիրառել դրանք և ապահովել դրանց տարածումը, մասնավորապես այն մարմինների շրջանում, որոնք պատասխանատու են, կամ որևէ կերպ ներգրավված են քաղաքական որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության գործում:

I. Նպատակ

1 Սույն ուղենիշները նպատակ են հետապնդում ամրապնդել և օժանդակել անհատների, ՀԿ-ների և քաղաքացիական լայն հասարակության մասնակցությանը քաղաքական որոշումների ընդունման գործընթացում:

II. Մահմանումներ

2 Սույն ուղենիշների նպատակով՝ կիրառվում են հետևյալ սահմանումները.

ա. «քաղաքացիական մասնակցություն»՝ անհատների, ՀԿ-ների և քաղաքացիական լայն հասարակության ներգրավումը պետական մարմինների կողմից ընդունվող որոշումների կայացման գործընթացում: Քաղաքական որոշումների գործընթացում քաղաքացիական մասնակցությունը տարբերվում է քաղաքական կուսակցություններում անմիջական մասնակցության առնչությամբ քաղաքական ակտիվությունից և բիզնես շահերի առնչությամբ լոբբինգից,

բ. «որոշումների կայացման գործընթաց»՝ քաղաքական փաստաթղթի, ռազմավարության, օրենքի կամ կանոնակարգի մշակում, ընդունում, իրականացում, գնահատում և վերաձևակերպում ազգային, տարածաշրջանային կամ տեղական մակարդակում, կամ ցանկացած այլ գործընթաց, որի ժամանակ պետական մարմնի կողմից իր իրավասության շրջանակում ընդունվում է հանրության, կամ հանրության մի հատվածի վրա ազդեցություն ունեցող որոշում,

գ. «հասարակական կազմակերպություններ» (ՀԿ-ներ)՝ կամավոր հիմունքով ստեղծված ինքնակառավարվող մարմիններ կամ կազմակերպություններ, որոնք ստեղծվել են հետապնդելու իրենց հիմնադիրների կամ անդամների կողմից սահմանված հիմնականում շահույթ չհետապնդող նպատակներ, ինչպես սահմանված է «Եվրոպայում հասարակական կազմակերպությունների իրավական կարգավիճակի մասին» անդամ պետություններին ուղղված Նախարարների կոմիտեի [CM/Rec\(2007\)14](#) առաջարկության մեջ: Դրանք կարող են ընդգրկել, օրինակ՝ կամավոր հիմունքով ստեղծված խմբերը, շահույթ չհետապնդող կազմակերպությունները, ասոցիացիաները, հիմնադրամները, բարեգործական կազմակերպությունները կամ աշխարհագրական կամ շահերի վրա հիմնված համայնքները և շահերի պաշտպանության խմբերը,

դ. «քաղաքացիական լայն հասարակություն»՝ անհատների և կազմակերպված, պակաս կազմակերպված կամ ոչ ֆորմալ խմբերի համակցություն, որոնց միջոցով նման անձինք նպաստում են հասարակության զարգացմանը կամ արտահայտում տեսակետներ և կարծիքներ՝ այդ թվում մարդու իրավունքների խախտումների, կոռուպցիայի և այլ իրավախախտումների հարցերի շուրջ, կամ կատարում են քննադատական դատողություններ: Նման կազմակերպված կամ պակաս կազմակերպված խմբեր կարող են հանդիսանալ մասնագիտական և տեղական կազմակերպությունները, համալսարանները և հետազոտական կենտրոնները, կրոնական և ոչ կրոնական կազմակերպությունները և մարդու իրավունքների

պաշտպանները,

- է. «պետական մարմին»՝ ցանկացած գործադիր, օրենսդիր կամ վարչական մարմին, որը գործում է ազգային, տարածաշրջանային կամ տեղական մակարդակում, այդ թվում՝ անձինք, որոնք իրականացում են գործադիր լիազորություններ կամ վարչական գործառույթներ:

III. Պայմաններ և սկզբունքներ

Քաղաքացիական մասնակցությունը խրախուսող պայմաններ

3 Մասնակցությունը պահանջում է, որ ներգրավված բոլոր անձինք ազնիվ և անկեղծ կերպով տեսակետներ փոխանակեն՝ ապահովելու համար, որ քաղաքացիական հասարակության դիրքորոշումները արդյունավետորեն հաշվի առնվեն որոշում կայացնելու լիազորություն ունեցող պետական մարմինների կողմից: Ուստի, արդյունավետ քաղաքացիական մասնակցության պայմանները հետևյալն են.

ա. մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների նկատմամբ հարգանք, օրենքի գերակայություն, հիմնարար ժողովրդավարական սկզբունքների պահպանում, քաղաքական հանձնառություն, հստակ ընթացակարգեր, երկխոսության ընդհանուր տարածք և կենսական, բազմախոհ և կայուն քաղաքացիական հասարակության համար ընդհանուր առմամբ բարենպաստ պայմաններ,

բ. անդամ պետությունների կողմից բարենպաստ պայմանների ստեղծում և պահպանում, որի մաս են կազմում քաղաքական շրջանակը, իրավական դաշտը (հարկ եղած դեպքում) և գործնական միջավայրը, որոնք պետք է երաշխավորեն անհատների, ՀԿ-ների և քաղաքացիական լայն հասարակության՝ միավորումներ ստեղծելու ազատության, հավաքներ կազմակերպելու ազատության, արտահայտվելու ազատության և տեղեկատվության ազատության արդյունավետ իրավունքները:

գ. բազմախոհ ժողովրդավարական հասարակության մեջ քաղաքացիական հասարակության դերակատարման, շահերի պաշտպանության ու պետական գործերի մշտադիտարկման գործառույթների և բազմաբնույթ ու կենսունակ հասարակություն կառուցելու գործում ներդրում կատարելու ճանաչում, պաշտպանություն և աջակցություն:

Սկզբունքներ

4 Քաղաքացիական մասնակցությունը պետք է խրախուսվի և օժանդակվի հետևյալ սկզբունքներով, որոնք վերաբերում են քաղաքական որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության մեջ ներգրավված բոլոր դերակատարներին.

ա. բոլոր դերակատարների միջև փոխադարձ հարգանք՝ որպես ազնիվ փոխհարաբերության և փոխադարձ վստահության հիմք,

- բ. հարգանք ՀԿ-ների անկախության նկատմամբ՝ անկախ այն բանից, թե նրանց կարծիքները համընկնում են պետական մարմինների կարծիքի հետ, թե ոչ,
- գ. պետական մարմինների դիրքորոշման նկատմամբ հարգանք, որոնք պատասխանատու և հաշվետու են որոշումների կայացման համար,
- դ. հրապարակայնություն, թափանցիկություն և հաշտվետվողականություն,
- ե. արձագանքման կարողություն՝ բոլոր դերակատարների կողմից տրամադրվող համապատասխան կարծիքներով,
- զ. խտրականության բացառում և ներառականություն, որպեսզի բոլորի ձայնը, այդ թվում՝ պակաս արտոնյալ և առավել խոցելի խմբերի ձայնը լսելի լինի և հաշվի առնվի,
- է. գենդերային հավասարություն և բոլոր խմբերի հավասար մասնակցություն, այդ թվում՝ այն անձանց, որոնք ունեն հատուկ շահեր և կարիքներ, ինչպիսիք են՝ երիտասարդները, ծերերը, հաշմանդամություն ունեցող անձինք կամ փոքրամասնությունները,
- ը. հասանելիություն՝ հասկանալի լեզվի և մասնակցությունն ապահովող համապատասխան միջոցների միջոցով՝ առցանց կամ արտացանց, և ցանկացած սարքի միջոցով:

IV. Քաղաքական որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության հիմնական դրույթները

5 Քաղաքացիական մասնակցությունը պետք է նպատակ հետապնդի տրամադրել, հավաքել և փոխանցել անհատների տեսակետները՝ անմիջականորեն կամ ՀԿ-ների և/կամ քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների միջոցով, որի ժամանակ փոխանակվում են նշանակալի տեղեկություններ և տեսակետներ, որոնք հիմք են հանդիսանում որոշումների կայացման գործընթացի համար այնպես, որ հասարակության կարիքներին տրվի պատշաճ արձագանք:

6 Քաղաքացիական մասնակցությունը պետք է երաշխավորվի համապատասխան, համակարգված և թափանցիկ միջոցներով, այդ թվում, հարկ եղած դեպքում՝ իրավական կամ կարգավորիչ մեխանիզմներով, որոնք կարող են ներառել դրույթներ դատարան դիմելու կամ փոխհատուցման պահանջներին ընթացք տալու մասին այն դեպքերում, երբ իրավական նորմերը խախտվել են: Մասնակցության ցանկացած սահմանափակում կամ պայման պետք է հստակ սահմանվի իրավական դաշտում և պետք է համապատասխանի «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիային և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքին:

7 Քաղաքացիական մասնակցության համար պետք է բաց լինեն պատշաճ լիազորություններ ունեցող պետական մարմինների կողմից ձեռնարկվող որոշումների

կայացման գործընթացի բազմաբնույթ փուլերը:

8 Տեղեկատվությունը պետք է լինի հեշտ հասանելի, թափանցիկ և մատչելի հասարակության համար՝ բացառությամբ օրենքով հստակ նախատեսված հիմքերի կամ սահմանափակված տվյալների պաշտպանության նկատառումներով՝ Եվրոպայի խորհրդի համապատասխան կոնվենցիաներին և այլ միջազգային պարտավորություններին համահունչ:

9 Համապատասխան տեղեկությունները պետք է տրամադրվեն ժամանակին, ինչը հնարավորություն կտա կատարել նշանակալի ներդրում այն ժամանակ, երբ դեռ հնարավոր է որոշումները փոխել:

10 Պետական մարմինները պետք է ծրագրեն և կառավարեն քաղաքացիական մասնակցությունը և հստակ սահմանեն դրա նպատակները, դերակատարներին, գործընթացները և ժամկետները, ինչպես նաև կիրառվող մեթոդները:

11 Պետական մարմինները պետք է տրամադրեն արդիական, համալիր տեղեկատվություն որոշումների կայացման գործընթացի և մասնակցության ընթացակարգերի վերաբերյալ:

12 Պետական մարմինները պետք է խուսափեն անհարկի խնդիրներ ստեղծելուց անհատների, ՀԿ-ների և քաղաքացիական լայն հասարակության համար քաղաքացիական մասնակցության ընթացքում և պետք է մասնակցությանն օժանդակելու համար համապատասխան գործողություններ ձեռնարկեն:

13 Քաղաքացիական մասնակցության ընթացքում պետական մարմինների կողմից անհատներին, ՀԿ-ներին կամ քաղաքացիական լայն հասարակությանը օժանդակություն տրամադրելիս պետք է խուսափել այնպիսի մեթոդներից, որոնք կարող են որևէ կերպ ներազդել մասնակցության վերջնարդյունքի վրա:

14 Հարկ եղած դեպքում՝ պետք է ստեղծվեն համակարգող մարմիններ կամ պետք է մեծացվեն դրանց լիազորությունները՝ քաղաքացիական մասնակցության գործընթացներ նախաձեռնելու և կառավարելու նպատակով՝ պայմանով, որ այդ մարմինների գործառույթները հստակ սահմանվեն, ընդգծվեն և ստանան համապատասխան օժանդակություն:

15 Պետական մարմինները և ՀԿ-ները կարող են կնքել համագործակցության շրջանակային համաձայնագրեր՝ քաղաքացիական մասնակցությանը օժանդակելու համար:

16 Տրամադրված ժամկետները՝ բացառությամբ բացառիկ և հստակ սահմանված դեպքերի, պետք է բավարար հնարավորություն տան պատշաճ պատրաստվելու և կառուցողական դիտողություններ ներկայացնելու համար: Նմանապես՝ սահմանափակ ընթացակարգերի և/կամ սահմանափակ թվով դերակատարների ներգրավմամբ ընթացակարգերի կիրառումը պետք է կատարվի միայն բացառիկ դեպքերում և պետք է

հիմնավորվի:

17 Քաղաքացիական մասնակցության գործողության շրջանակը և մեթոդը պետք է համապատասխանեն խնդրո առարկային: Պետական մարմինները պետք է ստեղծեն առավելագույն ներդրում կատարելու հնարավորություն, այդ թվում՝ մարզինալ, ոչ արտոնյալ և խոցելի անձանցից կազմված խմբերի կողմից:

18 Պետական մարմինները չպետք է վերջնական որոշում ընդունեն, քանի դեռ չի ավարտվել իրենց կողմից նախաձեռնած քաղաքացիական մասնակցության գործընթացը՝ բացառությամբ արտակարգ հանգամանքների առկայության և դրանց հստակ հիմնավորմամբ:

V. Քաղաքացիական մասնակցության տեսակները

19 Որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցությունը կարող է իրականացվել տարբեր եղանակներով, այդ թվում՝ տեղեկատվության տրամադրում, խորհրդատվություն, երկխոսություն և ակտիվ ներգրավվածություն գործընթացում¹:

Տեղեկատվության տրամադրում

20 Որոշումների կայացման բոլոր փուլերում համապատասխան բոլոր տեղեկությունները պետք է ներկայացվեն պարզ և հեշտ ըմբռնելի լեզվով, ինչպես նաև պատշաճ և հասանելի ձևաչափով՝ առանց անհարկի վարչական խոչընդոտների և, սկզբունքորեն՝ անվճար տվյալների հասանելիության սկզբունքներին համապատասխան²:

21 Պետական մարմինները պետք է ապահովեն կարևոր փաստաթղթերի և տեղեկությունների առավելագույն հասանելիություն՝ առցանց և արտացանց՝ չսահմանափակելով նման տեղեկատվության վերլուծության և կրկնակի օգտագործման հնարավորությունները:

Խորհրդատվություն

22 Խորհրդատվության միջոցով պետական մարմինները կարող են տեսակետներ հավաքել անհատներից, ՀԿ-ներից և քաղաքացիական լայն հասարակությունից կոնկրետ քաղաքականության կամ թեմայի վերաբերյալ՝ որպես պաշտոնական ընթացակարգի մաս:

23 Խորհրդատվությունները կարող են իրականացվել տարբեր եղանակներով և գործիքներով, ինչպես օրինակ՝ հանդիպումներ, հանրային ժողովներ, ֆոկուս խմբերի քննարկումներ, հարցումներ, հարցաշարեր և թվային այլ գործիքներ:

¹ Ինչպես բնորոշված է որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության լավագույն գործելակերպերի 2009 թվականի կանոնակարգում:

² Տվյալները պետք է լինեն լիարժեք, առաջնային, արդիական, հասանելի, մեքենայով վերամշակվող, ոչ խտրական, ոչ գույքային, լիցենզիա չունեցող, իսկ համապատասխանությունը պետք է լինի վերանայելի

24 Պետական մարմինները պետք է տրամադրեն հանրոքեն հասանելի գնահատական խորհրդատվությունների արդյունքների վերաբերյալ: Հատկապես՝ պետք է հիմնավորվեն այն որոշումները, որոնք ընդունվել են նման խորհրդատվությունների արդյունքում:

Երկխոսություն

25 Երկխոսությունը համակարգված, երկարատև և արդյունքահեն գործընթաց է, որը հենվում է պետական մարմինների, անհատների, ՀԿ-ների և քաղաքացիական լայն հասարակության միջև տեսակետների փոխանակման փոխադարձ շահի վրա:

26 Պետական մարմինները, ՀԿ-ները և քաղաքացիական լայն հասարակությունը կարող են որոշել ստեղծել տարբեր հարթակներ՝ որպես երկխոսության և մասնակցության կայուն տարածքներ: Նման հարթակ կարող են հանդիսանալ կանոնավոր հանրային ժողովները, հանրային ֆորումները, խորհրդատվական խորհուրդները կամ նմանատիպ կառույցներ:

Ակտիվ ներգրավվածություն

27 Ակտիվ ներգրավվածություն նշանակում է անհատներին, ՀԿ-ներին և քաղաքացիական լայն հասարակությանը որոշումների կայացման գործընթացում քաղաքացիական մասնակցության հնարավորությունների տրամադրում պետական մարմինների կողմից, որոնք ավելին են, քան զուտ տեղեկությունների տրամադրումը, խորհրդատվությունը կամ երկխոսությունը: Այդպիսին կարող են լինել աշխատանքային խմբերը կամ կոմիտեեները, որոնք համատեղ աշխատում են փաստաթղթերի, ինչպես նաև քաղաքականությունների և օրենքների մշակման վրա, որոնց վերաբերյալ վերջնական որոշում պետք է կայացնի համապատասխան պետական մարմինը:

28 Համատեղ աշխատանքային խմբերի կամ կոմիտեեների առկայության դեպքում պետական մարմինները պետք է սահմանեն թափանցիկ չափանիշներ և գործընթացներ անհատների, ՀԿ-ների և քաղաքացիական լայն հասարակության ներկայացվածության համար:

29 Որոշումների կայացման տարբեր փուլերում կարող են ստեղծվել պետական մարմիններից, ՀԿ-ներից և քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչներից կազմված տարաբնույթ գործընկերություններ: Կարող են ստեղծվել գործընկերություններ որոշումների իրականացման առնչությամբ:

VI. Իրականացման միջոցներ

30 Քաղաքացիական մասնակցության հնարավորություն ստեղծելու համար անդամ պետությունները պետք է առավելագույնս կիրառեն սույն ուղենիշները և ապահովեն դրանց տարածումը՝ հնարավորություն տալով պետական մարմիններին իրազեկության բարձրացման միջոցառումներ ձեռնարկել և, իրենց հերթին, լայնորեն տարածել ուղենիշները, անհրաժեշտության դեպքում՝ իրենց պաշտոնական լեզվով (լեզուներով): Դրանց շարքին են դասվում հեշտ կիրառելի առցանց և արտացանց ուղեցույցները,

բուկլետները և այլ միջոցներ, քաղծառայողների համար վերապատրաստումները և օժանդակությունը քաղաքացիական հասարակության անդամների համար նախատեսված վերապատրաստման մեխանիզմներին:

31 Հարկ եղած դեպքում՝ անդամ պետությունները պետք է ընդունեն կանոններ և մեխանիզմներ, կամ իրենց կանոններում կատարեն համապատասխան փոփոխություններ՝ հնարավորություն տալով պետական մարմիններին կիրառել սույն ուղենիշները:

32 Անդամ պետությունները կարող են կոչ անել քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչներին՝

- հաղորդելու և տարածելու մասնակցության հնարավորությունների մասին տեղեկություններ և նպաստելու քաղաքացիական հասարակության լայն հատվածների կողմից ներդրում կատարելու հնարավորությանը,
- նպաստելու քաղաքացիական մասնակցության վերաբերյալ օրենքների և կանոնակարգերի իրականացման գնահատմանը:

33 Սույն ուղենիշների գործնական կիրառության հարցում անդամ պետությունների փորձառությունը գնահատելու համար Նախարարների կոմիտեն կարող է պահանջել Ժողովրդավարության և կառավարման հարցերով եվրոպական կոմիտեից (ԺԿԵԿ), ինչպես նաև Եվրոպայի խորհրդի միջազգային հասարակական կազմակերպությունների համաժողովից (ՄՀԿՀ) հետևել ուղենիշների իրականացման ընթացքին և գնահատական ներկայացնել Նախարարների կոմիտե:

34 Նախարարների կոմիտեն կարող է փոխանցել այս ուղենիշները Խորհրդարանական վեհաժողովին, Մարդու իրավունքների հանձնակատարին, Տեղական և տարածաշրջանային իշխանությունների կոնգրեսին, Եվրոպայի խորհրդի ՄՀԿ համաժողովին և «Ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» եվրոպական հանձնաժողովին («Վենետիկի հանձնաժողով») և կոչ անել վերջիններիս տարածել և առավելագույնս կիրառել սույն ուղենիշները իրենց աշխատանքի ընթացքում: